ޢަރަބިބަހާއި އާބާދީގެ ގުޅުން ހޯދުމަށް ބަހައި
ބޭނުންކުރެވިދާނެ އުކުޅެއް

އަބްދުއްރަޙީމް ޙަމާދު އަބޫބަކުރު

ދިވެހިބަހުގެ އިލްމުވެރިއެއްކަމުގައިވާ އައްސަޔިދު މުޙައްމަދު ޖަމާލުއްދީން (ނައިބުތުއްތު) ލިޔުއްވި "ތާނަ ލިޔުމުގެ ގަވާއިދު"ގައި ޢަރަބިބަހާއި ބަހާ ގުޅުން އެ ކަމާގުޅޭގޮތުން ލިޔުއްވައިފައިވަނީ "މި ދެ ބަހީ ނަޙްވުގައި ލިޔުނީ ވެސް ކިޔާނީ ވެސް ދިވެހިބަހުގެ نحوُ ދެންގެންނާ މިހާކަށެވެ. نحوُ އެއީ ކޮންމެ ބަހެއް ވެސް ތާނީ ލިޔުމުގެ އަސްލުތަކާއި قواعدތައް ދެނެގަތުމުގެ ގޮތުގަތަކަށް عربބަހުން ކިޔާ ނަމެކެވެ. އަދި މި ނަން އެހެންވެސް އެތައް މައިނައެއް އެ لفظގައި ވޮޑިގެން..." މި ފަދައިންނެވެ.

އެހެންވެއެވެ ގަންނަވާނީ ފަދައިން ދިވެހިބަހުން ލިޔެ ކިޔައި ހަދާނެގޮތުގެ ކޮންމެހެން ބަހުގެ އިލްމުވެރިންނެއް ނުންނެވެ. ބަސްވާހަކަ ނުނެވެ. ކޮންމެ ދިވެހިއަކަށް ބަސްވާހަކަ ވެސް ނުވެވޭނެއެވެ. އެއީ ވެސް ވަކި ދާއިރާއެކެވެ. ބަހަކީ ނުވިތަސް، ބަސްވާހަކައަކީ ކަމެއްގައި ނުވިތަސް، ދިވެހިބަހުގެ އަހުރުވެރިންނަކީ އެ ބަހުން މުއާމަލާތްކުރާންޖެހޭ މީހުންނެވެ. ދިވެހިބަހުން މުއާމަލާތް ކުރާނެ ޖެހޭ ކޮންމެ މީހަކަށް ދިވެހިބަހުގެ "نحوُ ނުވަތަ ބަސް ލިޔުމުގެ އަސްލުތަކާއި قواعدތައް" (ބަހަވި އިލްމު ނުވަތަ ލިންގުއިސްޓިކްސް) ދެނެގަތުމަކީ މުހިއްމު ކަމެކެވެ. އެހެންކަމުން ދިވެހިބަހުގެ ގަވާއިދާ އެއް ގޮތަށް އާއްމު މުއާމަލާތްގައި ލިޔެކިޔުމުގައި ވާހަކަދެއްކުމުގައި ބަސް ބޭނުންކުރަން އެނގުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެކެވެ. މިގޮތަށް، ބަހަކީ އިލްމުވެރިއަކަށް ނުވެ، ޢަރަބިބަހާއި އާބާދީ ކޮލިޤިޔަލް ބޭނުންކުރުމުގެ އުސޫލު ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް "އުކުޅެއް" ހުށަހަޅާލާނަމެވެ. މި މަޒުމޫނުގައި ބަލާލާނީ މި މަސައްކަތްތަކުގައި އެ ކަމަށް އެހީތެރިވާނެ ދެ ގޮތް ހުށަހަޅާލުމަށެވެ.

ޢަރަބިބަހާއި އާބާދީ ކޮލިޤިޔަލް ނުލަފާކުރެވޭކަމަށް އަންނަނިވި ނުކުތާތަކަށް މަސައްކަތްކޮށް ދެކޮށް ވަރަށް މުހިއްމެވެ. މި ނުކުތާތަކަށް މަސައްކަތްކޮށް ދެކޮށްލީ ނަމަ، އާބާދީއާއި ޢަރަބިބަހާއި ކޮލިޤިޔަލް ބޭނުންކުރުމަށް ދާދި ފަސޭހަވާނެއެވެ.

- ފުރަތަމަ ކަމަކީ ޢަރަބިއްޔާގެ ފަހަތަށް އަކުރު އިތުރުވެގެން އުފެދޭ ބަސްތަކެވެ. ޢަރަބިއްޔާ އެއީ ވަކިވަކި ދުވަހު ނުބައިކަމާއި އެއީ ދެ ޢަރަބިބަހުގެ އުފެދޭ ބަސް ވަކި ފުރަތަމަ ހިލޭގެ އަޑުން ގުޅުއްވާލުމެވެ. މި ފަދަ ކިޔުން އެއްގަނޑުވުން "ސަލާ" ކިޔާ ގޮތެވެ. "ވަކި" ވެސް ކިޔާ ގޮތެވެ.
- ދެވަނަ ކަމަކީ، ޢަރަބިބަހުގެ ޖަމާޢަތް ހަމަޖެހޭ މަގުން ކިޔާގޮތް ގިނަ ޢަރަބިބަހުގެ ވިދިވިދިގެން ލިޔާނޭޖެހުނަސް ކިޔާން ޖެހުނަސް އެއިން ބަޔެއް ފަހު އުނިކޮށް އާބާދީއާއި ބަދަލުކުރަނީޖެހޭ ހަމައެއް

ނޫންނާނެ ކަން ގަބޫލުކުރެވެ. ދިވެހިބަހުން "މައިދަރިމަ" ވެސް ކިޔާ ކަމެވެ. "މާދަރިމަ" ނުވަތަ "މައިދުރުމަ"އެއް ނުކިޔާ ކަމެވެ.

- ތިންވަނަ ކަމަކީ، ކަންކުރި ފަރާތަކީ އެކަކު ނުވަތަ އެއް ފަރާތެއް ކަމަށް ވެފައި އެ މީހަކު ނުވަތަ އެ ފަރާތަކުން ކުރާ އެތައް ކަމެއް އެއްކަން ހަމައެއް ކަމަކާ ގުޅުވުނު ގެންދިޔުމުގައި އެ ހުރިހާ ކަމެއްގެ ފަހު އަކުރުގައި ޖަހަންޖެހޭނީ އަރިހަށިފިލިކާއި އާބިތިލި ނޫނުކަން ގަބޫލުކުރެވެ.
- ހަތަރުވަނަ ނުކުތާއަކީ ކަމެއްގެ ކުރިއަށް އޮންނަ ކަމެއްގެ ފަހު އަކުރުގައި އާބިތިލި ޖަހައިފި ނަމަ އެ ކަން ބަދަލުވެގެންދާނީ ނަމަކަށެވެ. ނަމެއްގެ ކުރިގައި އޮންނަ ކަމުގެ ފަހު އަކުރުގައި އާބިތިލި ޖަހައިފި ނަމަ، އެ ކަން ބަދަލުވާނީ އެ ނަމަކީ ސިފަ ގޮތަކަށް ނަންއިސްކުރަނިކޮށެވެ. މިސާލަކަށް: "ނަގާހެޅިއެއް އަހާ ހަރަކާތް ބޭރު ގެއްލުނެކަށް ވެއްޖެއެވެ." މި އިބާރާތުގައި ދަރު ކޮންމެ ދަރުމައިފައި އެވާ ކާގައި އާބިތިލި ޖެހިފާ އެ ބަދަލުވީ ނަން އިތުރުކަރުވެ. ހެދުން އެ ބޭނުވެސް އެ ކަރަކީ ނަގާހެޅިއެއް އަހާ ހަރުއް ކަމެވެ. ގެއްލުނު ކިއެވޭނަކަމެއް ދޫކަތް ނުވެއްޖެ. ނަގާހެޅިއެއް އެކުމެ ސަހަބުން ލިބުނު ގެއްލުމެއްގެ ވާހަކަ ބައްޓަނުކުރަނަ، އެ އަކުރުގައި ޖަހާނެޖެހޭ އަރިބައިތިލިއޮތީ. އާބިތިއޮތް ނޫނެވެ. މި ފަދަ ކިޔަނެ މިސާލެއް މި ފޮތުގައި އިސްވެ ހިނގައްޖެއެވެ.
- ފަސްވަނައަށް ފާގަކުރެވޭގޮތް ބޭނުމީ ވަރަށް ސާދާ ހަމަޔަކެވެ. އެ އަކުރެއްގައި ޖަހާނެޖެހޭ އާބިތިލިއޮތީ ނުވަތަ އަރިބައިތިލިއޮތް ސޮޑުކް އެފިއްޖެ ނަމަ، ފަހަތެއް "ގެން" އިތުރުކުރެވިއްގެން އެ އަސްނަ ބަދަލު ފާހަގަކުރެވިދާނެއެވެ. މި ސާފަކަށް: "ނަގާހެޅިއެއް އަހާ ހަރަކާތް ބޭރު ގެއްލުނެކަށް ވެއްޖެއެވެ." މި އިބާރާތުގައި އޮންނަނޭޖެހޭ "އަހާ" ގެ ނުވަތަ "އަހައި"ގެ ތަފާތުކުރުމަށްބަހައި އެ ހަރުފުގެ ފަހަތަށް "ގެން" އިތުރުކުރެވިއްޖެއްނަމަ ގެއްލުނިއްޖައުމިކޮށް! "އަހާގެން" މިއީ އަލުގަނޑުމުން ދިރިހުރައި އުޅޭ ގޮތެވެ. އަލުގަނޑުމުން ދިރިހުރައި އުޅެނީ "އަހައިގެން" މިކަންނެވެ. އެހެންވީމާ އެމާނައި ނޫނާނީ އަރިބައިތިއްކަން ސާފުވިއެވެ. "އަހާ" ނޫނުކަމާއި "އަހައި"ކަން ސާފުވިއެވެ. އާދޭހެވެ! އެ ޖުމުލަ ނޫނާނީ "ނަގާހެޅިއެއް އަހައި ހަރަކާތް ބޭރު ގެއްލުނެކަށް ވެއްޖެއެވެ." މިހެންކަން ދެނެވިއްޖެއެވެ.